

Učiteljski Tovariš.

Glasilno avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: Učiteljski konvikt v Ljubljani. — Gospodarski program. — Gospod s Kamna. — Absurdum. — Klerikalizem in mi. — Zborovanja »Saveza hrv. učiteljskih društev«. — Ukazi in odredbe šolskih oblastev. — Društveni vestnik. — Književnost in umetnost. — Vestnik. — Listnica uredništva. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Inserati.

Učiteljski konvikt v Ljubljani.

Ob prihodnjem Božiču mine 10 let, odkar si je ustanovilo kranjsko učiteljstvo »Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta«. V teku teh let si je že nabralo 20.000 K zgradbenega kapitala, tako da pride povprečno na vsako leto 2000 K. Če upoštevamo žalostne razmere, ki v njih živi kranjsko učiteljstvo, smemo reči, da je vsota, ki si jo je učiteljstvo takorekoč po krajcarjih pritrvalo, naravnost velikanska, prelep znak naše požrtvovalnosti in našega idealnega prizadevanja.

Temelj je torej položen!

Društveni odbor pa je sklenil, da razširi svoje delovanje tudi preko mej kranjske dežele, da si zgradi vse v »Zavezi« z združenim učiteljstvom svoj dom v Ljubljani in da pridemo čimprej z združenimi močmi do zaželenega smotra. Ta namera se nam zdi tako lepa in plemenita, da jo priporočamo v najresnejše uvaževanje!

Naš skupni smoter je: Vse učiteljstvo vseh slovenskih pokrajin imej v Ljubljani svojo streho, kjer bo drugi dom njega sirotam in otrokom. To nam bodi glavno! Poleg tega bodo imela tamkaj svoj varni kot naša društva, ki reprezentujejo moč naše organizacije.

Do tega smotra pa ne pridemo s samimi besedami, nego je treba živahnega dela, mnogo žrtev in mnogo — denarja. Ako združimo vse sile in napnemo vse moči, je lahko mogoče, da imamo po preteku drugega desetletja svoj »Učiteljski konvikt«, tako da bomo obhajali petindvajsetletnico »Zaveze avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev« v — lastnem domu!

Ta najlepši praznik svoje požrtvovalnosti bi še radi čakali. Potem bi bila naša naloga končana, in na tem mejniku našega prizadevanja in trudapolnega delovanja bi morale potem zastaviti mlajše in krepkejše sile, da izvrše druga dela, ki nas še čakajo.

Težki so neprestani, hudi viharji dolgih let večnega boja in žrtvovanja. Še tako jake moči opešajo, če se vedno izčrpavajo, a ni zanje nadomestila in novih, okrepujočih snovi. Naše sedanje učiteljstvo ne pozna odmora in počitka. Noč in dan je vpreženo v delo, ki srka njegove moči ter ubija njega psihično in fizično silo. Sedaj je zakipela do kulminacije naša tvorna moč. Več nego sedaj ne more delati

učiteljstvo, živeče in trpeče v tako obupno žalostnih, vsako dostojno plačo poštenih delavcev ironizujočih razmerah. Na nas pritiska najskrajnejša potreba izdatne samopomoči, da ne pocepamo od pomanjkanja v sramoto gabnega sistema, ki žene v propast naše šolstvo in nas in domovino!

Kot hrast na gori, ki kljubuje viharjem, tako stoji naše učiteljstvo v vrtincu političkih viharjev in birokratskih navalov. Toda temu hrastu so omajani korenin, zakaj ni zemlje okolo njih, da bi jim dajala tečne in zdrave hrane!

Najtežja skrb navda učitelja takrat, ko se ozre po svojih otrokih, ki ga prosijo kruha. Rad bi jim napravil življenje lepše in lažje nego je njegovo, življenje sužnja in neplačanega, vedno zasmehovanega, vedno zapostavljanega delavca. Kje ima danes učitelj zaslombo? Celotna šolske oblasti, ki bi ga morale ščititi, ne čuvajo njegovega žalostnega življenja in nimajo usmiljenja z njegovo izčrpano fizično močjo. In zato ima učitelj zaslombo v samem sebi, v svoji organizaciji in v redkem številu pravih, požrtvovalnih svojih prijateljev.

In če ne več mi, imeli bodo naši otroci in zanamci zaslombo v »Učiteljskem konviktu«, ki bo sezidan na naših prihrankih, takorekoč na krvavo prisluženih in od lačnih ust pritrghanih krajcarjih.

Zato pa mora vse učiteljstvo na delo, in sicer nemudoma! Po vseh slovenskih kronovinah je treba razviti živahno agitacijo v prid »Učiteljskemu konviktu«. Zastaviti moramo vse sile, da nabere vsaka kronovina v naslednjem desetletju po 20.000 K, in prizadevati si moramo, da dobimo v tem času od svojih prijateljev tudi 20.000 K. Koncem drugega desetletja bi imeli na ta način sedanjih 20.000 K, potem novih kranjskih 20.000 K, štajerskih 20.000 K, primorskih 20.000 K in prijateljskih 20.000 K, t. j. skupaj 100.000 K kapitala in še obresti.

Kako pridemo do tega?

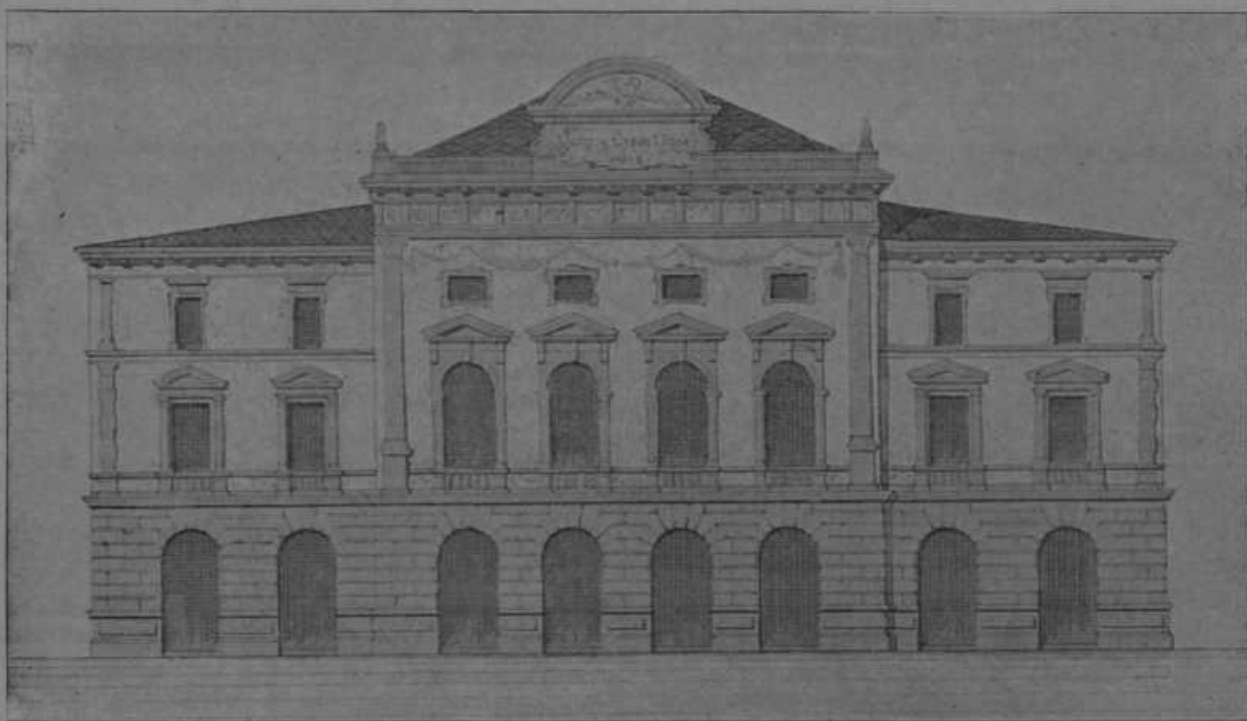
»Učiteljski konvikt« ima svojo krajcarsko podružnico. Z dotičnimi knjižicami mora učiteljstvo med ljudi! Če nam knjižice plesnijo doma, nam ne bo s tem nič pomagano. — Vsako učiteljsko društvo mora pristopiti k »Učiteljskemu konviktu« kot pokrovitelj z 200 K. Vsako učiteljsko društvo mora prirediti vsaj enkrat v letu koncert v prid »Učiteljskemu konviktu«. — Potrkati je treba pri občinah, raznih društvih in korporacijah, pri posojilnicah in hranilnicah, da nam priskočijo na pomoč. — Nadalje bi moral biti pravi društveni član vsak učitelj in vsaka učiteljica ter v ta namen plačati na leto 2 K. Če bi se zgodilo samo to, bi imeli vsako

leto nad 2000 K gotovega dohodka. — Goriško in štajersko deželno učiteljsko društvo se mora obrniti z dobro utemeljenimi prošnjami na deželni zbor, da dovoli v ta namen večji prispevek. Odbor »Učiteljskega konvikta« mora stopiti s takimi prošnjami pred občinski svet ljubljanski, pred deželni zbor kranjski in tudi pred »Kranjsko hranilnico«. — Vsak učitelj in vsaka učiteljica se mora posluževati edino in samo »Gospodarskega programa«. Toda »Gospodarski program« je treba razširiti tudi izven Ljubljane po drugih kranjskih mestih (n. pr. Kranj, Škofja Loka, Radovljica, Kamnik, Postojna, Idrija, Vipava, Novo mesto, Črnomelj, Metlika, Litija itd. — koder daje dobiček učiteljstvo iz kraja in okolice), in »Gospodarski program« naj ustanove tudi za Štajersko (n. pr. Celje, Maribor, Brežice, Ptuj, Ljutomer, Rogatec itd.) in za Primorsko (n. pr. Gorica, Trst, Divača, Ajdovščina itd.) Učiteljstvo pa sme naročati in kupovati

mesto v srednjo šolo. Če je pa že učitelj-oče v taki stiski, pač ni treba poudarjati, kake reve so v tem oziru šele **učiteljske vdove in učiteljske sirote**.

Po geslu: »Pomagaj si sam in pomagal ti bo Bog« smo učitelji leta 1894. ustanovili »**Društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani**«, katerega namen je, zgraditi v Ljubljani poslopje za **zavod**, v katerem bo skrbjeno za **učiteljske otroke in sirote**, da bi se pripravljali za življenje ter bili za svojih študij preskrbljeni kakor v uravnanem očetovem domu.

V desetih letih smo nabrali **20.000 K** zgradbenega kapitala, ki smo ga zložili večinoma učitelji sami. Potreba učiteljskega konvikta postaja dan za dnevom večja in nujnejša. Iz lastne moči pa ne pridemo učitelji še kmalu do zaželenega cilja, če ne dobimo **podpore in pomoči pri šolskih in učiteljskih prijateljih**. Upamo pa, da bomo uslišani

Učiteljski konvikt.*)

(Pročelje.)

samo pri tistih tvrdkah, ki se vpišejo v »Gospodarski program«.

O »Hranilnici in posojilnici Učiteljskega konvikta« in o nje pomenu za »Učiteljski konvikt« smo govorili zadnjič na tem mestu. — Odbor pripravlja tudi efektivno loterijo, in dobiti bo še druge vire dohodkov.

Društveni odbor se je tudi odločil, da razpošlje znanim prijateljem učiteljstva in šolstva tako-le prošnjo:

P. n.!

Poznamo Vas, da ste prijatelj šolstva in učiteljstva. To nam daje pogum, da se obračamo do Vašega blagorodja s ponižno prošnjo.

Znano je Vašemu blagorodju, da se ljudski učitelji hudo borimo za vsakdanji kruh. Z malo plačo, ki jo dobiva učitelj, komaj samec izhaja, ne pa učitelj z družino. In vendar je njegova dolžnost, da vzgoji svojo deco stanu primerno. Zbog nizke plače mu je nemogoče, poslati svoje otroke v

ter nas bo narod, ki nam izroča in zaupa svoj najdražji zaklad: svojo deco — iz hvaležnosti dragevolje podpiral pri tem podjetju, ki ima edino skrbeti za **učiteljske otroke in sirote**.

Z ozirom na blagi namen se usojamo tudi Vaše blagorodje ponižno prositi denarne podpore ter se blagovolite v ta namen poslužiti priložene položnice. **Vsak, tudi najmanjši dar, bomo sprejeli z največjo hvaležnostjo.**

»Kamen do kamena palača.«

Preverjeni smo, da ne ostane ta prošnja glas vpijočega v puščavi. Nekateri naši prijatelji, ki so že prejeli to prošnjo, so se tudi že odzvali z znatnimi zneski. Pričakujemo, da se jih odzove še mnogo!

Da bo vedel društveni odbor, komu je poslati tu priobčeno prošnjo, naj nemudoma naznani vsak šolski voditelj ali kdorkoli izmed

*) Načrte za »Učiteljski konvikt« je brezplačno izdelal g. nadinženier Fran Žužek, zakar mu izrekamo najlepšo zahvalo!

naših tovarišev in tovarišic društvenemu blagajniku Jakobu Dimniku iz svojega kraja naslove šolskih prijateljev, o katerih je pričakovati, da bodo kaj darovali za »Učiteljski konvikt«.

Končujemo s Simonom Gregorčičem:

Le vkup, le vkup kamnarji zdaj,
na delo vsi zidarji zdaj,
imé si proslavite,
dom skupni nam zgradite!

Gospodarski program.

Naslednje tvrdke darujejo od iztržka, oziroma dobička, ki jim ga da zaslužiti učiteljstvo, dogovorjene odstotke v prid učiteljskemu konviktu. Vsakdo (vsaktera) pa blagovoli zahtevati, da se vsaka vsota, ki jo odjemalec izplača, zabeleži v prid konviktu.

1. **Jernej Bahovec**, — zaloga M. Grubbauerjevih in drugih šolskih zvezkov, peres z napisom: »Učiteljski konvikt«, šolskih knjig in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani, sv. Petra cesta št. 6.
 2. **Národna tiskarna** v Ljubljani, Knafove ulice št. 5.
 3. **Fran Ksav. Souvan**, trgovina z manufakturnim blagom v Ljubljani.
 4. **Šeberjeva tiskarna** v Postojini, zaloga uradnih spisov itd.
 5. **Gričar & Mejač**, trgovina z narejenimi oblekami za dame in gospode v Prešernovih ulicah v Ljubljani.
 6. **Fran Kraigher**, krojaški mojster v Ljubljani, Kongresni trg.
 7. **Anton Krejči**, zaloga moških in ženskih klobukov v Wolfovih ulicah v Ljubljani.
 8. **J. Soklič**, trgovina s klobuki v Ljubljani, Pod trančo.
 9. **Ivan Bonač**, zaloga šolskih knjig, svinčnikov družbe sv. Cirila in Metoda in raznih drugih šolskih potrebščin v Ljubljani.
 10. **Knjigotržnica Ig. pl. Kleinmayr & F. Bamberg** v Ljubljani, Kongresni trg.
 11. **Banka „Slavija“** v Pragi — glavno zastopstvo za slovenske dežele v Ljubljani — vzajemno zavarovalno društvo, podpira učiteljski konvikt in daje od učiteljskih zavarovanj provizijo »Zavezi jugoslovanskih avstrijskih učiteljskih društev«.
- Zavedno učiteljstvo prosimo, da po gestu »Svoji k svojim!« podpira v prvi vrsti te tvrdke.

Gospod s Kamna.

III.

«In kaj za zdaj?» se vprašuje vpokojeni gospod dvorni svetnik Šuklje. — Na to vprašanje odgovarja sam v »Slovincu« z dne 17. avgusta t. l. natančno tako:

»V takem položaju (v slabem gmotnem) — to kaže tudi analogija pri državi — moramo i mi na Kranjskem pomagati le z začasnimi ukrenbami. Torej bi jaz za svojo osebo nasvetoval, deželni zbor naj postavi v proračun normalno-šolskega zaklada vsako leto neko primerno svoto kot izreden kredit za remuneracijo vrednih in potrebnih učiteljev, in sicer toliko časa, dokler se potom preje razloženih naprav in zavodov ne dobe na razpolago zadostna sredstva za sistematično izboljšanje učiteljskih plač.

Pri odmerjenju tega izrednega, recimo učiteljskega kredita, ne bi maral biti skopuh. Pričel bi morda prvo leto s svoto sto tisoč kron. Ker znaša po zadnjem računskem sklepu deželnega zaklada 1% deželne naklade na direktni

davek okroglo 33.600 K, trebalo bi v pokritje omenjene izredne potrebščine pač zvišati doklade za približno 2 $\frac{1}{2}$ —3% toda to zvišanje bi bilo le začasno, ter bi moralo ponehati, oziroma za druge namene uporabljati se v tisti meri, v koji se kaže denarni uspeh deželnega užitninskega zakupa, zapuščinskih pristojbin, deželne zavarovalnice ter drugih dohodkov, koji se dajo še izumiti v svrhu izboljšanja učiteljskih plač.

In s svoto 100.000 K bi se moglo že izdatno pomagati poedinim potrebnim učiteljem. Vsega učiteljstva na javnih ljudskih šolah, vzdržanih po deželi, utegne biti dandanes okolo 630, izmed katerih bode provizorno nameščenih okolo 80. Izrečno povdarjam, da se mi niti ne sanja o tem, da bi provizornemu učiteljstvu hotel zveksati njegove dohodke. To bi bila neosnovana radodarnost, kajti pomisliti je, da postane provizočen učitelj sleherni absolvent učiteljskega takoj, ko položi zrelostni izpit in se oglasi za kako učiteljsko službo, ter da se v sedanjih razmerah pri nas hipoma stalno nastavi, kakor hitro pridobi svedočbo učiteljske vsposobljenosti. Tak mladenič tedaj lahko shaja z letnimi 800 K, h katerim se tuintam še nekaj da prislužiti. Saj morajo naši absolvirani juristi, opremljeni z vsemi državnimi izpiti ter morda celo z doktorskim dostojanstvom, sedaj včasih zastoj služiti državi 1—2 let, predno se jih oblagodari z malim adjutom 1000 K!

Po mojem mnenju bi trebalo izvzeti od dotičnih podpor tudi vse učiteljice, zgolj iz tega razloga, ker v njih ni opaziti posebne potrebnosti. Ali s to izjemo nikakor ne bi hotel neugodno prejudicirati vprašanja, bode li sistematično zvišanje učiteljskih plač namenjeno tudi ženskemu delu šolskega osebja. Nasprotno, v današnjih razmerah zagovarjam i jaz enakopravnost učiteljic. Istina je sicer, da ima ženski spol sploh manj potreb in manj »dragocenih« razvad nego moški, istina tedaj, da bi se načeloma dalo zagovarjati odmerjanje različne plače pri službujočih iste kategorije, toda z druge strani je vsekako uvaževati, da dandanes učiteljice v naši deželi žalibog reprezentujejo vsled svoje vednosti, natančnosti in discipline ne le lepšo, temveč tudi boljšo polovico kranjskega učiteljstva. Ali prilika, ozirati se na jasno to dejstvo, našla se bode pri definitivni preosnovi učiteljskih plač, nima pa mesta pri provizornem olajševanju, katero se mora po svoji naravi omejiti na najbolj potrebne poedince.

Dalje sodim glede stalnih učiteljev samcev, da po svoji ogromni večini ne pridejo v poštev pri razdelitvi začasnih nagrad. Dasi so dohodki stalnim učiteljem na Kranjskem prav tesno odmerjeni, vendar se učitelj-samec ž njimi še lahko počeno preživi, kruha ne bode stradal in tuintam si bode celo mogel privoščiti merico vina.

Pravo potrebnost bode tedaj iskati le pri oženjenih učiteljih, zlasti med onimi, kateri so po nekem starem »šolmastrovskem« običaju bogato oblagodarjeni z deco. A pri oceni dotičnih razmer bi bilo vsekako uvaževati tudi prosilčevo vrednost, oziroma njegovo službeno delovanje. Srečnega bi se čutil, ako bi mogel z mirno vestjo zabeležiti stavek, da na Kranjskem vsak učitelj sploh vestno spolnuje svoje stanovske dolžnosti. A tega poguma po tem, kar se vidi in sliši o naših učiteljih, žalibog imeti ne morem, vsled tega vztrajam pri zahtevi, naj se iz deželnih sredstev nakazani izredni učiteljski kredit razdeli zgolj med vredne, zaslužne in potrebne učitelje.

Toda že čujem ugovor, da se s tako uvedbo le pospeši ona rak-rana javnega našega organizma, katera se glasi: